

Pobočka Dendrologická, Dobřichovice, ČLS,
ve spolupráci s Městem Třeboň,
Třeboňské lesy a rybníky s.r.o.
a Česká jednota lesnická

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

PAMÁTNÉ STROMY V LESÍCH JAKO PŘÍSPĚVEK K PLNĚNÍ CELOSPOLEČENSKÝCH FUNKCÍ LESA

SBORNÍK REFERÁTŮ

čtvrtek, 10. září 2009
Třeboň, KK centrum Roháč

Odborní garanti:**Ing. Václava Fliegelová**

Městský úřad Třeboň
odbor životního prostředí
Klášter (Husova 143/I), 379 01 Třeboň
tel.: 384 342 172, 728 126 925
e-mail: vaclava.fliegelova@mesto-trebon.cz

Organizační garant:**Ing. Pavel Kyzlík**

pobočka Dendrologická, Dobřichovice, ČLS
Na Vyhlídce 414, 252 29 Dobřichovice
mobil: 603 163 409, e-mail: cesles.dd@seznam.cz

Mgr. Iva Kubátová

pobočka Dendrologická, Dobřichovice, ČLS
Nad Primaskou 22, 100 00 Praha 10
mobil: 731 576 710, e-mail: cesles.dd@seznam.cz

Péče o památné stromy – česká historická doména, současná péče o významné stromy zejména o staré lesní stromy jsou výsledkem péče starých lesníků – našich předchůdců o přírodní památníky z oblasti stromů. Památné stromy jsou kulturním dědictvím našeho národa ČR je jednou ze zemí, kde památné stromy jsou sledovány již přes sto let. V současné době, kdy se klade velký důraz na celospolečenské funkce lesa jsou tyto monumenty dokladem zodpovědné práce lesníků mnoha generací. Velmi dobrých výsledků docílili pracovníci státních lesů, ať to jsou LČR,s.p. nebo VLS ČR s.p.. Mnoho velikánů najdete také v soukromých lesích.

V současné době je nutné více veřejnost informovat o zodpovědném lesnictví, což se v médiích příliš neobjevuje a veřejnost má potom zkreslené představy o lesním hospodaření.

Město Třeboň jsme zvolili záměrně, neboť přesně před 100 lety se zde sešli lesníci R-U na velkém jednání a všechny významné stromy Třeboňska jsou pamětníky této historicky významné lesnické události.

Autor souhlasí se zveřejněním svého příspěvku ve sborníku a na internetu. V případě použití kterékoli části příspěvku bude ze strany ČLS vyžadována přesná citace autora.

Texty ve sborníku neprošly jazykovou úpravou.

Technická spolupráce:**Lesnická práce, s. r. o.**

nakladatelství a vydavatelství
Zámek 1, 281 63 Kostelec nad Černými lesy
neuhoferova@lesprace.cz

Česká lesnická společnost
ISBN 978-80-02-02157-5

Obsah

- 4 Zdeněk Mráz, místostarosta města Třeboně
Třeboň
- 5 Ing. Kamil Bjaček, Ing. Jaroslav Slanec, LČR, s.p.
Jihočeské lesy
- 7 Ing. Václava Fliegelová a Václav Bartuška, Třeboň
Staré a památné stromy Třeboňska
- 11 Mgr. Blanka Kociánová
Velkolepý sjezd České lesnické jednoty v Třeboni roku 1909 aneb kongresová turistika před sto lety
- 15 Bohdan Chadt, Třeboň
Jak se pečuje o památné stromy
- 27 Ing. Vladislav Seidl, Vojenské lesy a statky ČR, s.p.
Významné a památné stromy u VLS ČR, s.p.
- 30 Ph.Dr. Marie Hrušková, spisovatelka
Jak se tvoří a píše o stromech
- 33 Jan Pokorný, ENKI, o.p.s
Klimatická funkce lesa a stromu
- 35 Ing. Pavel Kyzlík, Pobočka dendrologická Dobřichovice
O Janu Evangelistovi Chadtovi–Ševětínském
- 37 Karel Klinka, Professor Emeritus, University of British Columbia
Památné stromy v Britské Kolumbii
- 39 Jiří Bureš, Správa CHKO Třeboňsko
Krajina Třeboňska a stromy

TŘEBOŇ

Zdeněk Mráz místostarosta města Třeboně

Starobylé město Třeboň se nachází v neopakovatelném prostředí uprostřed Třeboňské kotliny, která díky svému charakteru zaujímá v Čechách zvláštní místo. Mírně zvlněná krajina s nepřehlednými lesy je proložena mnoha velkými a malými rybníky.

Počátky města sahají asi do poloviny 12. století. Celé rozsáhlé území dostal od krále výsluhou první známý člen rodu Vítkovců, podnikavý Vítek z Prčic. V polovině 13. století koupili toto území bratři Pelhřim a Ojiř z landštejnské větve Vítkovců. Kolem roku 1300 lze již v Třeboni předpokládat městské opevnění, zesílené zvenčí vodním příkopem. Od roku 1341 se Třeboň označuje jako Město. V roce 1366 se vlastníky Třeboně a přilehlého panství stali bratři z Rožmberka, za jejichž vlády město nabylo na významu a bohatství. Koncem 14. století se už město opevňovalo zděnými hradbami a příkopem. Největšího rozmachu dosáhla Třeboň v 16. a na počátku 17. století, zejména za vlády posledních dvou Rožmberků, bratří Viléma a Petra Voka z Rožmberka. Petr Vok ji dokonce učinil centrem celého panství. Díky nástupu Jakuba Krčína z Jelčan začala nová éra budování a rozkvětu všeho rožmberského podnikání. Dalším významným rodem v městě Třeboni byl rod Schwarzenbergů, tito se roku 1660 stali novými vlastníky třeboňského panství, v jejich vlastnictví pak zůstalo až do 20. století. Díky čilé stavební aktivitě výše zmíněných šlechtických rodů, je Třeboň městem bohatým na kulturně – historické památky.

V roce 1960 město získalo Lázeňský statut. Roku 1976 bylo historické jádro města vyhlášeno Městskou památkovou rezervací, v roce 1977 bylo Třeboňsko v rámci programu „Člověk a biosféra“ zařazeno do sítě biosférických rezervací UNESCO. V roce 1979 se stalo Chráněnou krajinnou oblastí. Město Třeboň je mimo jiné vlastníkem Lázní Aurora a Bertiných lázní. V lázních se léčí nemoci pohybového ústrojí, jako revmatická onemocnění, funkční poruchy svalů a šlach, stavy po úrazech pohybového ústrojí a po ortopedických operacích.

Třeboňsko není poznamenáno škodami, které krajině přináší působení průmyslu, protože velká část firem působí v tradičních hospodářských odvětvích – rybníkářství, lesnictví, pivovarnictví, zemědělství, potravinářství, nebo v odvětvích lehkého průmyslu, jejichž tradice byla založena koncem minulého století nebo v době poválečné.

Kontakt

Zdeněk Mráz
Město Třeboň,

Masarykovo náměstí 20/I, 379 01 Třeboň

zdenek.mraz@mesto-trebon.cz

JIHOČESKÉ LESY

Kamil Bjaček, Jaroslav Slanec
LČR, s.p.

Veřejnost stále více využívá lesy pro rekreaci a turistiku. Proto v rámci „**Programu 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR**“ podporují LČR rozvoj nejvýznamnějších veřejných funkcí lesů, a to budováním naučných stezek a turistických odpočinkových míst v lesích, obnovou a údržbou studánek, opravami a údržbou regionálně významných drobných staveb, pomníčků a pamětních desek, údržbou vybraných kulturních památek v lesích, péčí o památné stromy a historické aleje, ochranou a podporou biodiverzity, obnovou lesních vodních ploch, údržbou vybraných turisticky exponovaných chodníků a cest, vybavením lesů informačními tabulemi. Realizaci Programu 2000 LČR zabezpečuje z vlastních finančních prostředků, tj. z vytvořeného zisku. Celková výše finančních prostředků na realizaci „Programu 2000 – zajištění cílů veřejného zájmu u LČR“ v roce 2008 činí 60 mil. Kč.

LČR vyhlásily v roce 2003, na základě podnětu organizačních jednotek LČR a České lesnické společnosti, jako součást svého „Programu 2000“ dílčí program „Významné stromy LČR“. Před více než 100 lety se tématu významných stromů u nás věnoval schwarzenberský lesmistr Jan Evangelista Chadt Ševětínský (1860 - 1925). V roce 1913 vydal vlastním nákladem knihu „Staré a památné stromy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“. LČR svůj zájem o toto téma vyjádřily mimo jiné podporou dokumentárního cyklu autorů M. Hruškové a B. Ludvíka „Paměť stromů“, který vysílala Česká televize.

V rámci programu „Významné stromy LČR“ jsou vyhledávány a evidovány stromy významné svými rozměry, případně stromy tvarově pozoruhodné, druhově výjimečné, historicky pamětihodné (k nimž se váže nějaká pověst či příhoda) a dále všechny navržené a vyhlášené památné stromy, které se nacházejí na pozemcích s právem hospodařit LČR.

Významné stromy LČR, které nejsou současné stromy památnými dle § 46 ZOPK, jsou v terénu označovány pomocí jednotných smaltovaných tabulí.

Zařazením jedince do přehledu Významných stromů LČR na intranetu se územně příslušná organizační jednotka LČR zavazuje k ochraně tohoto jedince v rámci svých možností před úmyslnou těžbou či před poškozením v souvislosti s činnostmi prováděnými v jeho bezprostředním okolí a k nezbytné péči o něj v případě potřeby.

Programem „Významné stromy LČR“ podnik navázal na výše uvedené aktivity, s cílem rozšířit přehled o významných stromech u nás.

LČR, s.p. se snaží o zapojení vlastních zaměstnanců do výchovné a osvětové práce s dětmi a mládeží s cílem pochopit les a jeho funkce, lesní hospodářství včetně všech aspektů s ním spojených a přírodní vztahy. Proto byl vytvořen program lesnické osvěty dětí a mládeže, jehož součástí je i spolupráce se základními a středními školami. Cílem tohoto vzdělávání je umožnit dětem a mládeži kontakt s lesem prostřednictvím lesní pedagogiky. Vyškolení lesní pedagogové se zabývají předáváním pravdivých informací o lese a hospodaření v něm zábavnou formou. Důraz je kladen na tzv. zážitkové poznávání lesa, kdy se účastníci aktivit lesní pedagogiky učí vnímat les všemi smysly, čímž u nich dochází k přirozenému vnímání a snadnému zapamatování.

KŘ České Budějovice

Lesy na území KŘ České Budějovice postihly v posledních třech letech rozsáhlé kalamity, které výrazně ovlivnily hospodaření LČR, s.p. v této oblasti. Počátkem roku 2006 ve dvou vlnách napadlo velké množství mokrého sněhu, který plošně polámal hlavně mladé porosty v oblasti Třeboňské pánve. Stejně ničivě však působil na LS Vyšší Brod v oblasti Svatého Tomáše. Naho-

dílá těžba za KŘ dosáhla v roce 2006 výše 1,5 milionu m³, nejvíce byla zasažená LS Třeboň, kde těžba dosáhla 500.000 m³. V roce 2007 následek větrné kalamity Kyrill z 19. 1. 2007 překročil 2 mil. m³, nejvíce byla zasažená LS Nové Hrady, kde nahodilá těžba dosáhla 660.000 m³. V roce 2008 vichřicí Emma došlo ke vzniku nahodilé těžby ve výši 500.000 m³, nejvíce zasažená byla LS Jindřichův Hradec s nahodilou těžbou ve výši 120.000 m³.

Způsoby pěstování jednotlivých dřevin vycházejí z programu trvale udržitelného hospodaření v lesích, výchovy a obnovy, důraz je kladen zejména na zvyšování podílu přirozené obnovy. Na území KŘ najdeme významná chráněná území, kde LČR vykonávají odbornou lesnickou činnost v souladu se schválenými plány péče. LČR, s. p., se snaží nejenom o efektivní ekonomické hospodaření, ale také o zabezpečení vyváženého plnění produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa.

LS Třeboň

Třeboňsko je turisticky vyhledávanou oblastí vhodnou pro pěší, cyklistickou a vodáckou turistiku. Pro pěší návštěvníky slouží naučná stezka „Cesta kolem Světa“, která tvoří okruh kolem rybníka Svět. Poskytuje základní informace o vývoji krajiny Třeboňska, o historii a současnosti rybníkářství a lázeňství. V parku na jižní straně rybníka Svět je možno navštívit Schwarzenberskou hrobku. V hrobce byly v zinkových rakvích během let postupně uloženy ostatky 27 příslušníků rodu.

Pro cykloturisty slouží např. naučná stezka „Rožmberk“, jejímž tématem je rybníkářství a je proto logické, že vede kolem největšího českého rybníka Rožmberka. Jeho současná rozloha vodní plochy je cca 420 ha. Rožmberk je ve skutečnosti přehradou na řece Lužnici, jejíž vody jsou zadržovány mohutnou dvoustupňovou hrází. V zimě bývá Rožmberk jedním z center výskytu orlů mořských.

Dalšími zajímavostmi na Třeboňsku, pocházejícími ze středověku, jsou Zlatá stoka, která je mistrovským dílem Štěpánka Netolického - kanál, vystavěný v letech 1505-1520, už přes pět století zabezpečuje cirkulaci vody mezi jednotlivými rybníky na Třeboňsku a Nová řeka vybudovaná Jakubem Krčínem před Rožmberkem slouží k odvádění přebytečné vody z Lužnice do Nežárky.

Rozsáhlá síť značených tras i neznačených cest spojuje další zajímavosti a malebná zákoutí jihočeské krajiny.

Na cca ¾ výměry LS Třeboň je CHKO Třeboňsko, s množstvím přírodních rezervací (NPR Stará řeka, Novořecké močály, Rybníky u Witmanova, Staré jezero, Meandry Lužnice, Na Ivance, Soví les a další).

V ptačí oblasti Třeboňsko se z velkých ptáků vyskytují a každoročně hnízdí v několika párech orel mořský a čáp černý a množství dalších menších druhů ptáků, vázaných zejména na mokřadní stanoviště. Se správou CHKO je dobrá spolupráce.

Přehled „Významných stromů LČR“ na území LS Třeboň

Dřevina	Výška	Obvod	Odhad stáří	Poznámka
Buk lesní	37	440	200	Nejsilnější buk v sousedství PR Bukové kopce.
Douglaska tisolistá	46	362	121	Nejsilnější DG z "Císařské skupiny" založené v r. 1888 na počest 40. výročí panování císaře Františka Josefa I. Uznána jako výběrový strom č. 4224. Skupina DG ční vysoko nad okolní porost a je z dálky dobře patrná.
Dub	23	625	420	Nejsilnější pastevní dub na palouku u Červené bašty

Vzor tabule, kterou jsou Významné stromy LČR označeny v terénu.

Kontakt

Ing. K. Bjaček, LČR, s.p. KŘ České Budějovice, Rudolfovská 88/202,
371 36 České Budějovice bjacek.oi28@lesy.cz

Ing. J. Slanec, LČR, s.p. LS Třeboň, Holičky 18, 379 01 Třeboň, slanec.ls194@lesy.cz

STARÉ A PAMÁTNÉ STROMY TŘEBOŇSKA

Václava Fliegelová a Václav Bartuška
Třeboň

Krajina Třeboňska je zcela osobitá. Základní podobu jí vtiskl člověk. Temné močály v hlubokých lesích zmizely a místo nich se objevily rybníky, stoky a další vodní plochy. Zdejší krajina je jimi protkána jak pavučinovou sítí. Neodmyslitelnou součástí těchto vodních ploch jsou stromy. Krásná krajinná dekorace. Nekonečné hrázové porosty svými kořenovými systémy hráze zpevňují. I když se jedná o staré stromy, je v nich spousta života. Největší skupina památných stromů se nachází na Novořecké hrázi, a to v počtu cca 88 ks dubů. Další zajímavé stromy rostou jako solitéry, a to v místech dřívějších pastvin. Zde nejsou omezeny prostorem a tak rostou ... až si dorostou k titulu největší strom Třeboňska, kterým se honosí dub letní o obvodu kmene 848 cm. Nachází se nedaleko Jemčiny v nivě řeky Nežárky. Podél cest a na loukách mezi lesy jsou krásnou krajinnou dekorací zase lípy, javory, jilmy. Neodpustíme si v tomto směru též poukázat na estetický význam ovocných stromů ve zdejší krajině. Zcela jistě oceníme, nejen v době květu, krásu památně hrušně obecné rostoucí osamoceně na mezi za vsí Stříbřec či staříčkou Márovců hrušeň v Hrachovištích, která se umístila na 3. místě v anketě Nadace Partnerství - Strom roku 2007.

I na Třeboňsku nalezneme krásné a staříčké stromy, které jsou součástí lesních porostů. Za pozornost zcela jistě stojí místo nacházející se mezi Třeboní a obcí Branná, **Branské doubí**. V současné době je tato lokalita vyhlášována jako Přírodní památka. Dříve zde rostly duby nejen jako solitéry ale i ve skupinách. V současné době jsou ukryty v lesním porostu. O to více jsme překvapeni návštěvou této lokality. Vždyť, kde jinde se můžeme setkat s přibližně padesátkou dubů o obvodu kmene větším než 450 cm na ploše cca 100 ha. Roste zde i čtvrtý největší dub na Třeboňsku. Je to skutečně „král Branského doubí“, neboť má obvod kmene 723 cm.

Některé hrázové porosty již neexistujících rybníků natolik splynuly s okolním porostem, že je lze též uvést jako staré stromy v lese.

Jako příklad uvedeme **duby na hrázi bývalého rybníka Karštějn** na Jemčině, kde nám zůstaly dva majestátní reprezentanti. Oba stromy jsou státem chráněny. Menší dub má obvod kmene 598 cm a je vysoký 29 m. Jižněji od tohoto stromu roste větší a poněkud vitálnější dub letní s obvodem kmene 713 cm a výškou 27,5 m. Oba stromy jsou ošetřeny přírodě blízkým způsobem, který umožní těmto stárnoucím stromům co nejdéle existenci.

Hráz bývalého rybníka **Hradeček**, který se nachází nedaleko Třeboně, byla též v minulosti alejovým porostem tvořeným převážně duby. V současné době je hráz pokryta porostem lesního charakteru. Z původního porostu zde zbylo asi 23 jedinců, které bychom mohli též zařadit mezi stromové veterány. Mezi nejznámější duby na této hrázi patří tzv. Krčínův dub. Strom zajímavého lahvovitého tvaru a s ještě zajímavější pověstí o Krčínovi má obvod kmene 619 cm.

Musíme též zmínit **Dub Emy Destinové**, rostoucí v porostu, na hrázi u Nové řeky, za Stříbřeckým mostem. U stromu je pomníček Emy Destinové, která zde tak často a s takovou láskou rybařila. Tento dub pamětník má obvod kmene 593 cm.

Snad nám nikdo nebude mít za zlé, když jako zajímavé stromy Třeboňska zmíníme dřeviny sice zde nepůvodní, ale určitě zajímavé, a to skupinu mohutných **douglasek tisolistých**, které uprostřed jihočeského lesa působí opravdu poněkud výjimečně asi svojí monumentálností a mohutností. Obvody kmenů jsou: 362, 333, 216, 377, 281, 383, 354 a 390 cm. Krásná je i téměř korkovitá kůra těchto stromů. Na některých douglaskách jsou žluté vodorovné pruhy a čísla označující, že se jedná o tzv. rodičovské stromy uznané pro sběr osiva a řízky pro vegetativní množení. Nachází se nedaleko myslivny Barbora v lesích mezi Brannou a Majdalenou.

Vzhledem k tomu, že Třeboňsko má velký potenciál stromových veteránů, bylo by škoda o nich nepsat. Proto parta nadšenců v čele s Jindrou Prachem a Vaškem Bartuškou v r. 2005 vydala

jednoduchého černobílého Průvodce stromy Třeboňska. Tato publikace byla pokřtěna při vernisáži výstavy fotografií o *Památných stromech*, která se v Třeboni uskutečnila ve stejném roce. Rok poté bylo pod záštitou města Třeboň a s finančním příspěvkem KÚ Jihočeského kraje vydáno populárně naučné CD *Staré a památné stromy Třeboňska – naučný průvodce*. Ve stejném roce byly též založeny internetové stránky www.stromytrebonska.cz. Jejich základem je již zmíněné CD, ale aby zachována jejich „živost“, jsou každoročně aktualizovány. Knihu **Staré a památné stromy Třeboňska - turistický průvodce** vydalo nakladatelství Veduta v počtu 1000 ks v r. 2008. Vzhledem k tomu, že stromy nás mohou zaujmout z různých pohledů, proto i jako spoluautoři knížky jsme ke stromům přistoupili z různých oborů. A tak zde nalezneme jak fakta historická, tak dendrologická či díky perokresbám a fotografiím i pohled na stromy z hlediska uměleckého. Autorský kolektiv tvořili Blanka Kociánová, Vašek Bartuška, Ája Kociánová, Jindra Prach a Vendula Fliegelová. Kniha nás seznamuje s významnými starými a památnými stromy Třeboňska a nejbližšího zeměpisného okolí. Je určena jak turistům a návštěvníkům Třeboňska, tak všem přátelům přírody a milovníkům starých stromů. Stromy jsou představeny v 56 kapitolách, přičemž v jedné kapitole může být jeden strom, ale i skupina 100 a více stromů např. Novořecká hráz či Branská dubina.

V jednotlivých kapitolách najdeme jak popis, kde se strom nachází a jak se k němu dostaneme, jeho výšku, obvod a GPS zaměření, poetický popis stromu a okolí a zároveň historii oblasti nebo místa, kde strom roste. Ke každé kapitole je v knize mapka, která je většinou společná pro několik stromů. Kniha je bohatě obrazově vybavena celkem 115 černobílými fotografiemi a perokresbami. V barevné příloze dále nalezneme 33 nejkrásnějších fotografií stromů ze všech ročních období. Autoři chtěli ukázat a přiblížit krásu a vznešenost starých stromů a pomoci lidem najít si k nim vlastní cestu. Jestli se jim to povedlo, nechť posoudí sami čtenáři. Kniha jistě pomůže i stromům samotným, protože čím více budeme stromy, jejich jedinečnost a význam znát, tím více je budeme chránit. Průvodce je také určitým časovým mezníkem a historickým dokumentem, protože jako všechno živé i stromy umírají a někdy odcházejí až příliš rychle. Tudíž neotálejme a vydejme se za těmi, kteří život člověka provází odnepaměti...

Tabulky s největšími stromy Třeboňska (Jindra Prach, Třeboň).

Duby letní s obvodem kmene nad 6 m	Obvod kmene [cm]	Ochrana
"veledub" v nivě Nežárky mezi Jemčinou a Zadním Dvorem	848	Památný strom (dále jen PS)
východní ze "Tří bratrů" na Starém vdovci u Vitmanova	753	PS
dub u motorestu v Majdaleně	740	PS
největší dub v Branské dubině	723	
největší dub na Novořecké hrázi s velkou větví nad cestu	720	PS
největší dub u Novořecké bašty ve svahu Novořecké hráze	715	PS
dub na hrázi u Karštejna, jižní z dvojice	713	PS
dub na Starém vdovci u Vitmanova, západní ze "Tří bratrů"	705	PS
dub u rybníka Velké Stavidlo	689	PS
dub u Zadního Dvora pod vodárnou	682	PS
na Novořecké hrázi, trojící se dub v koruně hráze	681	PS
dub v Mláce za kostelem	677	PS
na Novořecké hrázi mezi Leštinou a největším dubem	676	PS
dub na hrázi Rožmberka, asi v 1/3 od výpusti	662	PS
druhý největší v Branské dubině, při severním okraji	654	PS
dub na Starém vdovci u Vitmanova, prostřední ze "Tří bratrů"	653	PS
dub na hrázi Nového Vdovce u Vitmanova	638	PS
dub u Smítky u Rožmberka, padlý	635	
dub v kraji lesa mezi Jemčinou a Zadním Dvorem	633	PS
dub na hrázi Humlenského rybníka	630	
dub u závory u cesty od Jemčiny k největšímu dubu	629	
dutý vyhořelý dub na hrázi Opatovického rybníka	627	

Duby letní s obvodem kmene nad 6 m	Obvod kmene [cm]	Ochrana
dub v louce u Novořecké bašty	623	
dub u Metele	619	PS
dub 100m severně od Zadního Dvora	618	PS
dub na hrázi Starého Kanclíře s velkou zduřeninou na kmeni	609	
dub na Novém Spáleném rybníce	607	
dub u Cikaru	606	

Lípy srdčité s obvodem kmene nad 4,5 m	Obvod kmene [cm]	Ochrana
lípa na Novořecké hrázi	707	
lípa u Opatovického mlýna u Třeboně	596	PS
lípa na severním konci Chlumu u Třeboně	576	
lípa v aleji u Jemčiny	546	PS
lípa u Staňkova	544	PS
lípa u Hatína nad silnicí na Jemčinu	528	
lípa v aleji od Jemčiny k Šimanovu	515	PS
lípa mezi samotou Holičky a Novým Spáleným rybníkem	495	
lípa u bývalého rybníka Podsedek u Nežárky	483	PS
lípa v poli mezi Lutovou a Chlumem	480	PS
lípa na hrázi u dvora Metel	470	
lípa v aleji od Jemčiny k Šimanovu	466	PS
lípa na kopci v Chlumu u Třeboně	458	
lípa v aleji od Jemčiny k Šimanovu	452	PS

Ostatní dřeviny podle druhu a mohutnosti kmene	Obvod kmene [cm]	Ochrana
buk lesní u Staňkova	500	PS
buk lesní u Velké Holné	482	PS
javor klen u Hatína nad silnicí na Jemčinu	452	
javor klen u Sv. Markéty v Dubovici dolní	451	
javor klen v Českých Velenicích	439	PS
javor klen u Sv. Markéty v Dubovici horní	435	
trnovník akát v Lužnici	430	
vrba bílá v Komenského sadech v Třeboni	630	
vrba bílá v Komenského sadech v Třeboni	505	
jilm horský v Nové vsi nad Lužnicí	438	
jilm vaz v Dukelské ulici v Třeboni	382	PS
douglasky tisolisté u Barbory	390	
douglaska tisolistá v parku v Chlumu u Třeboně	329	
habr obecný v zámeckém parku v Třeboni	313	
platan javorolistý v zámeckém parku v Třeboni	482	
hrušeň obecná v Hůrkách na okraji vsi	462	
hrušeň obecná v Hůrkách v poli	356	
hrušeň obecná v Hrachovištích	293	
třešeň ptačí v Suchdole nad Lužnicí	347	
hloh jednosemenný u Tylova domku v Třeboni	248	
morušovník bílý v Záblatí	273	
smrk ztepilý naproti Dlouhému mostu	413	
smrk ztepilý u Karštejna	406	
smrk ztepilý u Staňkova	403	
jedle bělokora na Staré řece	320	
borovice lesní na Staré řece	305	

Alej lip od Šimanova.

Branská dubina.

Novořecká bašta.

Veledub.

Kontakt

Ing. Václava Fliegelová
MěÚ Třeboň, odbor ŽP, Masarykovo nám. 20, 379 01 Třeboň
tel: 384 342 172, vaclava.fliegelova@mesto-trebon.cz

Václav Bartuška
vbvorel@seznam.cz

Jindřich Prach
jindrprach@seznam.cz

VELKOLEPÝ SJEZD ČESKÉ LESNICKÉ jednoty v Třeboni roku 1909 aneb kongresová turistika před sto lety

Blanka Kociánová

Česká lesnická jednota (*Böhmischer Forstverein*) sjednocující od svého založení 3. srpna 1848 soudobou lesnickou elitu, vykonala od svého založení v roce 1849 v rámci svých sjezdů bezpočet podnětných exkurzí či vycházek po lesních hospodářských komplexech. Mezi lokality, které dostaly příležitost reprezentovat své hospodářské postupy a úspěchy opakovaně patřil třeboňský lesní komplex, kde se sjezd a exkurze České lesnické jednoty poprvé konala již v roce 1863. Druhá příležitost nastala po 46 letech v roce 1909 v relativně vhodném časovém odstupu pro pozorování výsledků hospodaření. Ovšem jak poznamenal knížecí lesmistr Heske,¹ jež měl organizaci druhé exkurze pod patronátem: "*Účastníci tehdejší exkurze mohli by nejlépe posoudit rozdíl mezi poměry tehdejšími a dnešními, ale těch jest již velmi málo.*"²

Vzhledem k tomu, že od exkurze roku 1909 nás dělí dvakrát tak dlouhá doba, lákavější než pohled na sto let starou porostní mapu bude jistě pohled na to tehdejší neuvěřitelné lidské hemžení v režii desítek schwarzenberských zaměstnanců, které nastalo po příjezdu pětistovky vážených hostů do maličké Třeboně v době, kdy měl Schwarzenberský lesní úřad v Třeboni telefonní číslo 2 a na přepravu těchto pěti set osob bylo potřeba 150 kočárů a povozů.

Přípravné práce započaly z nařízení majitele velkostatku knížete ze Schwarzenberku již v průběhu jara a spočívaly v nelehkém úkolu ubytovat a nakrmit na Třeboň s několika málo hostinci vysoký a stále rostoucí počet přihlášených účastníků, mezi nimiž nebyli zdaleka jen členové spolku. Složení očekávané společnosti bylo opravdu pestré: od hostů z aristokratických kruhů, přes lesní rady a lesmisty s početným služebním personálem a kočími až po řadové lesníky. Přihlášení účastníci byli převedeni na důmyslný systém ubytovacích, jídelních a kočárových poukázek. Ubytovaní se nabízelo v široké škále od noclehu na zámku pro nejváženější hosty, přes samostatné byty poskytnuté schwarzenberskými zaměstnanci a místní hostince až po noclehárnu vybudovanou narychlo v budově gymnázia a chlapecké školy³ a zařízenou mobiliářem přivezeným z velkostatků Hluboká a Protivín. Až 780 obědů mělo poskytnout 16 třeboňských hostinců a restauračních zařízení.

V neděli 1. srpna dopoledne mohl tedy 61. valný a generální sjezd České lesnické jednoty spolu s *Exkurzí do lesů knížecího schwarzenberského svěřenského panství třeboňského* vypuknout. V přízemí radnice na náměstí byla zbudována *Přihlášková a ubytovací kancelář* kam povozy od vlaku přivázely jednotlivé hosty, jejichž zavazadel se mezitím ujali knížecí hajní. K rozptýlení již ubytovaných hostů byl přichystán promenádní koncert 28. pěšího regimentu Viktor Emanuel III. v městských sadech s občerstvením a výčepem třeboňského piva. Slavnostní přivítání účastníků princem Janem ze Schwarzenberku, prezidentem Jednoty Karlem hrabětem Buquoyem a zástupci města Třeboně proběhlo v osm hodin večer v blízké chlapecké škole.

Mezi hosty se kromě členů schwarzenberského rodu, tedy vládnoucího Adolfa Josefa s chotí Idou a dědičného prince Jan s chotí Terezou z větve hlubocké, prezidenta Zemědělské rady pro Království české Bedřicha ze Schwarzenberku a Karla V. z orlické větve, ocitli mnozí příslušníci aristokracie jako prezident panské sněmovny Alfréd kníže Windischgrätz, poslanec Bedřich hr. Deym a majitelé velkostatků Josef hr. Nostic, Jan hr. Dobřenský, Robert baron Hildprandt, baron

1 Ing. Dr. techn. Dr. h. c. František Heske (1857- 1926) ve schwarzenberských službách od roku 1878, roku 1904 jmenován lesmistrem Velkostatku Třeboň, po úspěchu exkurze České lesnické jednoty vešel do povědomí odborné veřejnosti, díky čemuž byl oceněn Řádem Františka Josefa. O čtyři roky později přijal místo schwarzenberského ústředního lesního ředitele (*Zentralforstdirektor*) a po první světové válce byl jmenován vrchním lesním radou (*Oberforstrat*). Roku 1922 udělila Heskemu čestný doktorát jeho alma mater Vysoká škola zemědělská ve Vídni a v roce 1924 byl jmenován generálním lesním ředitelem (*Generalforstdirektor*). O dva roky později jej zdravotní stav přinutil k odchodu do penze.

2 Heske, František. Popis knížecího Schwarzenbergského svěřenského panství třeboňského se zvláštním zřetelem na jeho lesy. Praha 1909, s. 1.

3 Dnešní ZŠ Sokolská.

Kotz z Dobrše, baron Hrubý z Jelení a další. K necelé třicítce urozených hostů se dále očekávala účast 8 vrchních lesních radů a 12 lesních radů, 4 vrchních lesmistřů a 58 lesmistřů, 117 revírníků, 33 adjunktů a 13 inženýrů geometrů, několika velkostatkářů se svými sekretáři, obchodníků se dřevem, ale také 16 představitelů města Třeboně a dvacítku státních úředníků, 7 lékařů, 5 profesorů a učitelů, knižní nakladatelé, zemští kulturní radové a další. Do téměř ryze pánské společnosti statečně následovalo své chotě také několik manželek.

Budíčkem v režii pěchotní hudby o půl páté ráno začal nejnáročnější den třídní exkurze - vrcholný to organizační oříšek. Po setkání všech účastníků exkurze v šest hodin ráno na hrázi rybníku Svět a společné prohlídce sádek s výstavkou živých ryb a parní pily bylo pod světskou hrází přistaveno 140 nejrůznějších kočárů a 13 žebříňáků, zapůjčených za tím účelem i ze sousedních velkostatků.

Řadu vozů opatřených čísly v přesně stanoveném pořadí odpovídajícím společenskému postavení transportovaných účastníků vedl kočár schwarzenberského lesmistra Františka Heske, hlavního organizátora celé akce, autora *Popisu treboňských lesů* i celého programu exkurze. V dalším voze cestovala Jeho Jasnost kníže ze Schwarzenberku a tak dále. Za lepšími kočáry náledovaly ty horší - nekryté, poté bryčky a nakonec žebříňáky. Na karavanu dohlížel značný počet organizátorů v sedle, jejichž účelem bylo zajišťovat plynulost přesunu prostorem revíru Zámecký a Cep, až k místu předpokládané snídaně "na vidličku" o jedenácté dopoledne, na místě zvaném Vertišov a přilehlé Spálené louce. Nic nebylo ponecháno náhodě. Již den předem byly zataraseny lesní cesty, aby nic nebránilo hladkém průjezdu vozů a ustanoveny až tříčlenné požární hlídky, které sice měly dát pozor hlavně na možné nepříjemnosti z odhozených nedopalků, ale případně také postihnout pytlácké pokusy v lesním personálem nestřežených lesích. Na Vertišově mezitím vyrostl altán pro padesátku pozvaných, z větší části urozených hostů, a na sousední Spálené louce vznikla improvizovaná výstavka lesní techniky. Za kolonou obsazených vozů jely náhradní pro případ poruchy a průvod měl uzavírat zaměstnanec pověřený sběrem zapomenutých deštníků, holí a pršipláštů.

Hladký průběh obcerstvení na Vertišově za zvuků promenádní hudby zajistilo hned několik institucí. Obložené mísy s nářezem, polévku, párky a další pochutiny doručil a servíroval gmündský restaurátér Heinrich Huber, elitní společnosti v altánu bylo navíc podáváno víno ve skle od firmy Stölzle & synové. Třeboňské pivo v lahvích pro všechny, spolu s potřebným ledem, zajistili zaměstnanci pivovaru, důsledně však bylo dbáno na to, aby kočí z bezpečnostních důvodů dostali pouze jednu láhev na osobu. Seno a voda pro koně zůstalo na bedrech správy dotčených revírů a správy rybářství. Cílem vozové kolony byla vlaková zastávka Hrdlořezy, zde hosté vysedli a po vozy se pod přísným zákazem zastavování u hospod po cestě vrátily do Třeboně.⁴

"Dříve však nežli zvláštní vlak se stanice Suchdola na zastávku přijel, snesla se nad krajinou velice prudká bouře ze tří stran. Blesky se křížovaly na všech stranách, hrom burácel a vydatný liják důkladně ochladil všechny účastníky, ježto nebylo kam se schovati, tak že zmoklí nastupovali do mezitím se dostavivšího vlaku."⁵

Druhého dne po budíčku o páté ráno opustila vozová kolona Třeboň směrem severním, aby vykonala velkou okružní jízdu, která vzala počátek na hrázi největšího rybníku Rožmberk pokračovala přes přilehlý revír Kolence a Mláka k tzv. Vitmanovským rybníkům.

"Na svahu rybníka Vdovce kolem mohutného dubu zřízeno bylo stupňovité lešení kde účastníci exkurze ve středu svém majíce vznešené hostitele knížete Adolfa Josefa, Idu ze Schwarzenberku, dědičného prince J. J. Jana Adolfa ze Schwarzenbergu s rodinou a ostatní šlechtu, byli společně vyfotografováni."⁶

Zde za hlučné kulisy, kterou obstarala ukázka lovu o programu předem neinformovaných kachen, proběhla snídaně. Po opětovné nalodění a krátké jízdě dospěli účastníci exkurze na Novořeckou hráz, aby byli informováni o podmínkách plavby dříví na tomto umělém toku a shlédli skvostné staré duby, udržované na hrázi coby vzácná přírodní památka. Přes Zámecký revír a po hrázi bývalého rybníku Hradeček, oblíbené promenádě místních obyvatel, dále kolem výletní restaurace Prátr, po hrázi rybníků Opatovického a Světa zpět na treboňské náměstí, kde v Lipovce mezitím zaujala své místo armádní kapela. Po obědě v přidělených hostincích se celá společnost odebrala do tělocvičny chlapecké školy kde byla zahájena 61. valná a generální hromada.

4 SOA Třeboň, Velkostatek Třeboň, sig. IC 6W alfa 1a/1.

5 Jihočeský obzor, roč. IV., č. 32 z 7. srpna 1909.

6 Tamtéž.

*"Stěna v čele tělocvičny, kdež nacházela se bohatě květinami zdobená estráda pro předsednictvo, pokryta byla dekorací z látky v barvách národních uprostřed pak velice ladně umístěn byl velmi pěkný obraz císaře v loveckém úboru. Ostatní stěny okrášleny velkými girlandami, jeleními parohy a terči."*⁷

Nemalým lákadlem se pro účastníky kromě návštěvy schwarzenberského archivu, uloženého "ve 20 sklepeních zámku", stala také výstavka třeboňského velkostatku umístěna také v budově chlapecké školy. Kromě plánů a map zdobily stěny sálu parohy, z nichž zvláštní pozornost budil pár z roku 1700 z jelena vlkem roztrhaného. Dále tu byla vycpaná zvířata a vodní ptactvo, z nichž pěkný byl exemplář bobra a bílé vydry evropské, pak potáplice, kormorána atp. V lesním oddělení nalézala se mimo plánů lesního hospodářství a porostních map, dřevních zkamenělin a herbáře vegetace rašeliny z roku 1861, také sbírka chemikálií, které lze vyrobit z rašeliny, jejíž produkce na Třeboňsku činila až 17 milionů cihel ročně. Rybní hospodářství zastupovaly plány hydrotechnických staveb vrchního inženýra Josefa Bezpalice, zvláště pak objemný plán pohyblivého jezu Mláčského z roku 1893. Značné pozornosti se těšila také fotografická dokumentace průběhu výlovu a rukopisy starých rybníkářů Štěpánka a Jakuba Krčina z Jelčan zapůjčené z třeboňského archivu.

Příprava takové reprezentativní akce jistě vyžadovala maximální nasazení schwarzenberských zaměstnanců z nejrůznějších oborů, nejen toho lesního. Zároveň to však pro zúčastněné zaměstnance byla obrovská příležitost k prokázání osobních kvalit a zajištění kariérního postupu. Uznání se od knížecího rodu dostalo obzvláště lesmistrovi Heskemu, oceněnému za maximální osobní nasazení zvláštním dopisem a odměnou ve výši 1000 korun. Dvěma revírníkům byl propůjčen titul vrchní revírník a řada dalších získala vyšší platovou třídu.⁸

Dopoledne 4. srpna pokračovala po ukončení sjezdu České lesnické jednoty ještě schůze výboru. Odpolední odjezd účastníků provázelo přání tlumočené prostřednictvím místního tisku: *"Zajisté krásné okamžiky, zažité v oněch dnech v Třeboni a nádherném okolí, nevymizí účastníkům nikdy z paměti, a že rádi budou vzpomínati na "pod knížecí Schwarzenberskou ochranou svobodné město Třeboň."*

Fotografie účastníků na hrázi Vdovce.

⁷ Tamtéž.

⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Třeboň, sig. ID 6W gama 5.

Výstavka v budově školy.

K lesnickému sjezdu v Třeboni.

Jeho Jasnost Adolf Josef kníže ze Schwarzenbergu.

Josef Adolf ze Schwarzenberku.

Číslo hlavní knihy

Listek vozový

pro P. T. pana

.....

Žádáme uctivě, byste použil při obou jízdách dne 2. a 3. srpna vozu číslo (fond, sedátko po koních, kozlík).

Prosíme důtklivě, byste vzal tento lístek po oba dny s sebou.

Poukázka na místo ve voze.

Kontakt

Mgr. Blanka Kociánová
Státní oblastní archiv v Třeboni, 379 01 Třeboň

JAK SE PEČUJE O PAMÁTNÉ STROMY

Bohdan Chadt
Třeboň

Úvodem o stromech v krajině

Velmi významným prvkem plnicím hlavní funkce ekologické, mikroklimatické, estetické, architektonické a psychologické v námi zkulturně krajině je rozptýlená zeleň (solitérní stromy, řídké solitérní skupiny stromů, parky, stromořadí, aleje stromů, hrázové porosty, lesy apod., doplněné domácimi druhy keřů), která je součástí našeho života. **Rozptýlené stromy v krajině mívají větší životní prostor než stromy např. v hospodářském hustém lese stejného stáří, kde mnohé stromy trpí nedostatkem oslunění a před tloušťkovým růstem preferují růst výškový. Dochází k výraznému zeštíhlení a následkem jsou stromy a celé porosty nestabilní, krátkověké, vychovávané hlavně pro potřeby člověka. Stromy s větším životním prostorem mají koruny rozložitější, větve mohutné, kmeny rostlé až do obřích velikostí, mají všechny předpoklady pro dožití se vysokého věku.** Přirozeně tyto stromy poskytují domov velkému množství organismů z říše rostlinné a živočišné, a tedy **čím je strom starší a mohutnější, tím větší má funkční hodnotu.**

Praktické připomínky k ošetřování starých stromů a stromů veteránů způsobem blízkým přírodě

Při procesu stárnutí je největší slabinou stromů veteránů (často stromů památných) nadměrné přirozené rozlamování (zkracování větví v koruně stromu, úplné rozlomení či pád) a důsledkem bývá i rychlé ukončení jeho života. Život takovému stromu můžeme ještě prodloužit vhodně zvoleným typem řezu v koruně, a to odlehčením rizikových částí větví v koruně tzn. umělým zkracováním koncových větví a je-li to nezbytné i instalací vázání v koruně stromu jako prevenci. Při zkracování nesmí zbytečně dojít k nadměrnému úbytku živých větví, a to z důvodu nežádoucího prosvětlení, což může vést i k urychlení odumření stromu následkem nadměrného okamžitého vystavení slunečnímu záření na kosterní větve a kmen, vyvolání nežádoucí nadměrné výmladnosti, snížení estetické hodnoty stromů atd.

V období před konečnou fází rozpadu stromu (odumírající či již odumřelý) se v některých případech provádí speciální zásah - řez na torzo. Ten je vhodný navrhnout a provést u stromů, které jsou dominantou lokality. Jde často o velmi staré, vykotlané, tvarově zajímavé pamětníky historie, o které nelze krajinu ochudit, či stromy cenné po stránce rozmanitého výskytu populace rostlin, živočichů (často výskyt chráněných druhů brouků), hub i mikroorganismů. Upravují se tak, aby neohrožovaly své okolí a přitom aby byla zajištěna dlouhodobá stabilita. Jsou určeny pro dožití a rozpad s umožněním vývoje živých organismů v odumírajícím a odumřelém dřevě. Může se přitom jednat o stromy ještě z části živé nebo již zcela odumřelé či rozpadající se.

Ošetřování způsobem blízkým přírodě se provádí převážně u starých stromů a stromů veteránů. Je založeno na principu napodobení přirozených procesů doprovázených při stárnutí stromu. Hlavním cílem celého zásahu je zajištění provozní bezpečnosti a stability (co nejvíce snížit riziko nadměrného rozlamování, zřícení, a tak zpomalit jinak rychlý rozpad) s ohledem na organismy žijících ve stromě. Při realizaci je současně kladen velký důraz na estetiku a zachování architektury koruny stromu.

Úkolem arboristy je zásah provést tak, aby skutečně napodobil přirozené procesy, to znamená tam, kde je to vhodné vytvaroval řezy do podoby přirozených zlomů, suché větve nechat, či zkrátit zlomem.

Je to metoda dnes prosazovaná mezinárodně, avšak velmi mladá a až dlouhodobé pozorování snad napoví v jakých případech je tento zásah ideální praktikovat. Bohužel ještě není zdaleka dostatečně známá v oblasti jak profesionální arboristiky, tak i odborné veřejnosti.

Při zajišťování stability jednotlivých větví, koruny či celého stromu je nutné klást požadavek na:

- 1. Respektování a zachování přirozené architektury koruny stromu**
- 2. Zachování biologické rozmanitosti**
- 3. Zvýšení i velmi důležité estetické hodnoty stromu,** vizuální vjem razantnějšího zásahu u vitálního stromu většinou do jednoho až tří let zaniká.

(Razantnější zásahy jsou pro strom nepochybně stresové, ale zároveň záchranou před předčasným rozpadem. Proto pokud čas dovolí, je vhodnější zmenšit jednorázové zásahy na minimum a plánovat péči o stromy po etapách do více let. Samozřejmě je to spojeno s mnohem vyššími finančními náklady, a tak je lze provádět jen u některých vybraných jedinců.)

Při zásahu, kdy strom potřebuje pobídnout k životu (strom odumírající, silně oslabený) je nutné klást požadavek ještě navíc na správný odhad razantnosti zásahu tak, aby pokud možno dokázal ještě zregenerovat. Častým případem ale je, že odumírání už nelze úplně zastavit a strom po zásahu by měl zůstat stromem přirozených tvarů a ne nepřirozeným torzem s rovnými či korunkovými řezy.

Sterilní zásah u stromu, mohu-li tak nazvat současný mnohaletý zavedený způsob ošetřování, nesplňuje dostatečně žádný z uvedených bodů.

Často se argumentuje proti tomuto způsobu ošetření z důvodu zvyšování rizika infekce – napadení houbou. U většiny stromů, kde se takovýto zásah provádí, je napadení houbou už rozsáhlé a nedomnívám se, že má významný vliv na zhoršování zdravotního stavu stromu.

Také je potřeba rozlišovat náchylnost napadení houbou při poškození – na kořenech – na kmeni – na kosterních větvích – na koncových větvích (v obvodové části stromů).

Proto vyzývám i odborníky z výzkumných ústavů, aby se i touto problematikou zabývali. Bez důkazů se nelze posunout dál.

Důvody jsou oprávněné:

Názorová nejednotnost v ošetřování tímto způsobem a to nejen u zadavatelů (investorů), ale také u dodavatelů (arboristů).

Třeboňské skvosty a ukázky ošetření památných stromů

U dubů je provedeno typické ošetření způsobem blízkým přírodě, které je založeno na principu napodobení přirozených procesů doprovázených při stárnutí stromu.

Stromy nám pomáhají, ale i ony od nás pomoc potřebují.

1b – 5 let po z.

„Veledub“ v nivě Nežárky – na pravém břehu, mezi Jemčinou a Zadním dvorem. Má nejsilnější kmen na Třeboňsku o úctyhodném obvodu 848cm. Bez nadsázky jej můžeme nazvat Pan strom. Majestátně se tyčí v tomto bývalém černínském panství. Vždyť on by mohl vyprávět... kmen, který se dělí na dva, nám může připomínat muže a ženu navěky spolu. Tato část lokality historicky sloužila jako pastvina a louka. Bohužel po přeměně na pole docházelo k trvalému poškození kořenového systému orbou a tak k postupnému odumírání většiny stromů v jeho okolí. Tento dub přežil snad jen zázrakem.

2a1 – před z., b1 – po z.

Dub s nejmohutnější korunou je na kraji lesa severně od „Veledubu“. (*Quercus robur*, obvod kmene 733cm).

3a1 – před z., b1 – po z., c -po z, d1 – před z., e1 - po z., f1- před z., g1 – po z.

Stromořadím s největším počtem starých stromů je alej na Novořecké hrázi. Některé z nejstarších dubů pravděpodobně pochází z doby původní výsadby po dokončení hráze.

4a, 4b

Největší skupinou starých stromů na Třeboňsku je Branská dubina. Krajinotvorný význam tohoto místa není v současné době dostatečně doceněn. Největší dub má obvod 723 cm.

5a – snímek z r. kolem 1930, b – současný stav, c – při realizaci z., d – po z.

Za nejstarší se podle tradice považují duby na hrázi Starého Vdovce u Vitmanova zvané „Tři Bratři“. Možná pamatují Krčína a pocházejí z první generace hrázných dubů. Ověřit se to ale nedá. Už pouze jeden strom je stále živý, z dalšího zbývá torzo a z posledního jsou patrné jen zbytky. Názorným způsobem ukazují tři stádia v životě stromu. (*Quercus robur*, obvod 705 cm).

6a – ještě drží pohromadě, b – rozpad byl rychlý

Bývalá velelípa v parku Jemčina. Do roku 2006 zde rostla i nejsilnější lípa Třeboňska. Po záplavách 2002 odumírala a náhle korunu svou neudržela. (*Tilia cordata* obvod 827 cm).

7a po snímkování před zásahem za bezvětrí se vylomila hlavní kosterní větev, b – po z., c – částečné očištění po obvodu rány, d – po vyčištění podrostu

Lípa u Opatovického mlýna.

Tato lípa srdčitá je v současné době největší památnou lípou Třeboňska. (*Tilia cordata*, obvod 596 cm).

7f

Hloh jednosemenný u Tylova domku v Třeboní.

Roste v Třeboní nedaleko Zlaté stoky, vedle Tylova domku. Tento strom je živoucí plastikou. Je unikátní svým vzrůstem a bezesporu i stářím cca 200 let.. (*Crataegus monogyna*, obvod 248 cm).

8a až 9a Duby u Zadního dvora

8a až 9a Duby u Zadního dvora - pokračování

Dubů zde byla údajně celá řada a okolo nich vedla v lukách cesta. Poté, co byla za hospodaření státních statků rozorána a duby orbou poškozovány, zbylo jich dodnes už jen několik.

8a

Strom nám svým tvarem může připomínat roztančenou dívku. Bohužel dokončuje již svůj taneční toč... (*Quercus robur*, obvod 626 cm). Ve fázi stárnutí se pozvolna zastavuje růst do výšky i do šířky a po čase se koruna a kořenový systém rozpadá (zmenšuje). Některé v lepším případě až do podoby živého torza a následného pomaleného úplného rozpadu.

9a – před z., b – po z.

Kousek opodál v prvním okamžiku vidíme stromy dva. Avšak při bližší návštěvě místa zjistíme, že zde původně rostly stromy tři: pěkný, vitální dub letní rostoucí jako dvoukmen, dále suché torzo (strom byl ještě nedávno plně olistěný) a jako třetí je již téměř rozpadlý kmen. (*Quercus robur*, obvod 686 cm).

10a – po z., b -po z.

Karštejn na pravém břehu Nežárky. Z původních dubů na hrázi bývalého rybníka Karštejn nám zůstaly dva majestátní reprezentanti. Z důvodu podrůstání smrkem zůstali v současné době živé již jen vrcholové větve. (*Quercus robur*, obvod 598 a 714 cm).

11a -před z., b – po z. – zde je příkladná ukázka nadměrného rozlamování v koruně.

Bývalý rybník Podsedek u Nežárky. Je to hráz bývalého rybníka Podsedek na pravém břehu řeky Nežárky jižně od Karštejna. Strom je značně poškozen postupným odlamováním kosterních větví. Přesto budí dojem ptačího a broučího vedledomu. (*Quercus robur*;, obvod 570 cm).

12a – 4 roky po z.

Dub v Mláce u kostela. Strom má krásný kuželovitý kmen, který má u paty zazděnou dutinu. Dosud neztratil svoji architektonickou jedinečnost. (*Quercus robur*, obvod 677 cm).

13a – 4 roky po zásahu

Dub Emy Destinové. Roste ve stromořadí na hrázi u Nové řeky u pomníčku Emy Destinové nedaleko Stříbřeckého mostu. Dub pamětník, který byl svědkem návštěv slavné pěvkyně. (*Quercus robur*, obvod 593 cm).

14a – 4 roky po zásahu

Dub u motorestu v Majdaleně. Tento památný dub letní skutečně hodně pamatuje. Věrně stojí na břehu Zlaté stoky a mimo jiné je domovem tesaříka obrovského. (*Quercus robur*, obvod 740 cm).

15a - po zásahu

Hradečkova hráz a Krčínův dub. Zajímavým tvarem kmenu zaujme tento strom na první pohled. (*Quercus robur*, obvod 619 cm).

16a a b

Nízká torza jsou zárukou dlouhodobější stability. Poslední z řady takto ošetřených stromů jsou z r. 2008 – u kterých z důvodů názorové nejednotnosti končím tento příběh. Nacházejí se u Zadního Dvora v k. ú. Hatín.

17 a

U tohoto dubu, jenž je za mostem u řeky Nežárky – směr Novosedly-Jemčina, hrozilo akutní nebezpečí zlomu v místě rozsáhlého poškození na kmeni. Naštěstí se včas dočkal razantního odlehčení na převažující části koruny.

17b

Zde je ukázka dvou stromů vedle sebe. Jeden který prošel nějakým velkým stresem a rychle dochází k ústupu koruny k poměru ke stavu vlastních kořenů. Snahou je vyvážení koruny ke stavu kořenového systému a strom pobídnout k delšímu životu. Výsledky jsou už za 1 rok překvapivé a lze tyto metody praktikovat i v městském prostředí. (ukázka např. v Blatné podél ulice V Jezírkách).

Vedlejší strom má obrovskou korunu, ale rozsáhlé napadení dřevokaznou houbou na kmeni a kořenech. Jedna polovina stromu je oslabená, koruna nepřirůstá, druhá polovina

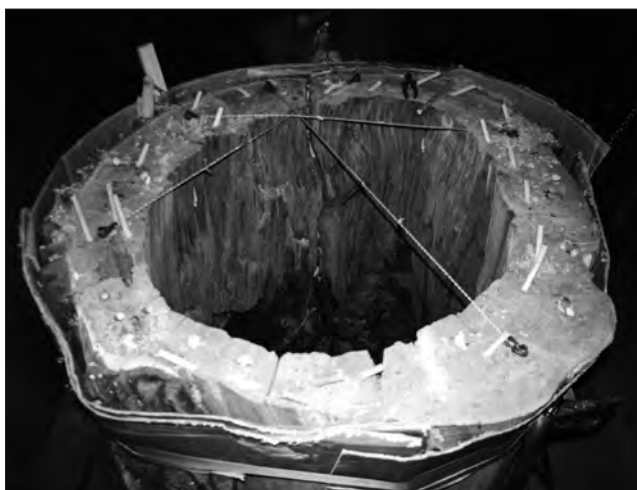
normálně přirůstá a tak se strom stává nevyvážený a nestabilní. Nesmí nám být líto do takto pěkné koruny sáhnout. Buď by strom jednoho dne padl a poškodil i strom sousední, nebo provést dostatečné odlehčení jednotlivých větví a tím stromu prodloužit časový horizont. **Ten a jemu podobné stromy by zasluhovaly větší pozornost - trvalou péči a zásahy rozvrhnout raději do více let!**

Dub v expozici návštěvnického centra „Třeboňsko - krajina a lidé“

V třeboňském zámeckém parku naleznete vchod do trvalé expozice Třeboňsko – krajina a lidé. Tato moderně pojatá expozice seznamuje návštěvníky populární formou s největšími atraktivitami regionu. Dozvíte se zde něco o historii a technických zajímavostech třeboňského rybníkářství spojeného se slavnými jmény Štěpánka Netolického, Jakuba Krčína z Jelčan, Mikuláše Rutarda z Malešova a Josefa Šusty, i něco o schwarzenberském hospodaření. V části věnované lázeňství pochopíte souvislosti mezi existencí rašelinišť v okolí města a třeboňskými lázněmi. Velká místnost věnovaná typickým přírodním stanovištím a chráněným územím Třeboňska se vám představí tak, abyste měli chuť podívat se na tato zajímavá místa přímo. Ve videosálu je možnost vidět zajímavé filmy o přírodě i historii Třeboňska.

V přípravné fázi expozice jsem byl požádán o instalaci jednoho z dominantních exponátů. Jedná se o část mohutného kmene dubu ve stáří asi 400 let. Strom ležel vyvrácený v lokalitě Branská dubina asi 7 let. Nejprve bylo nutné ho na místě zastřešit. Po roce byl dub očištěn, rozřezán, rozštípán, naimpregnován, odvezen, a poté po částech dopraven po schodišti a úzkým vchodem až do místnosti. Tam se hromada dřeva a opadané kůry opět proměnila v dubový kmen. Vystavený exponát má výšku 4m, průměr 2m a váží cca 3,5t.

Vchod do expozice byl nenápadný a mnozí návštěvníci parku jej míjeli bez povšimnutí. Proto byla u vchodu instalována vodní upoutávka z vypouštěcích rour pocházejících z rybníka Rožmberka. Tyto roury z r. 1870 mají návštěvníkům připomínat nejen um starých rybníkářů, ale i mohutnost jedlí, které zde na Třeboňsku dříve rostly.

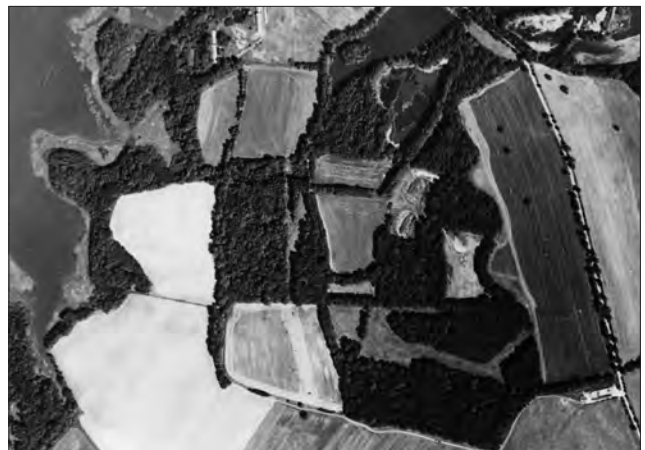
Vytváření dědictví historických stromů pro příští generace

Je velmi malé pochopení pro důležitost nových výsadeb volně rostoucích stromů a prosvětlených lesů druhově bohatých. Pro inspiraci, jak by mohly nejen u nás vypadat vybrané lokality, kdyby byla vůle hospodářů a stát je aktivně motivoval k realizaci takovýchto významných projektů.

Pastvina Bienvenida východně od Puertolano - Španělsko

Nemusíme ale daleko. Příkladná ukázka je i v lokalitě Třeboň – Branská dubina s duby ve věku nad 200, 300 let – původně solitérní stromy, solitérní skupiny stromů a rozvolněného dubového porostu, mající obrovskou funkční hodnotu. Nyní už více jak 50 let vše pomalu podléhá náletovým stromům (lípa, osika, smrk, bříza,...) Nevím o lokalitě na území ČR, kde by se zakládala nový obdobný porost takového rozsahu alespoň jako náhrada za tento. Domnívám se, že připravujeme další generace o nedocenené krajinné hodnoty a nejen....

Srovnávací snímky z r. 1949 a z r. 1996

Stromy jsou nejpůsobivějšími, nejdokonalejšími nenahraditelnými živými organismy kolem nás, které nám dávají život a naši povinnost je dávat život jim.

Kontakt

Bohdan Chadt

Majdalena 103, 378 03 Majdalena

tel. 723 035 185

VÝZNAMNÉ A PAMÁTNÉ STROMY U VLS ČR, s.p.

Vladislav Seidl
Vojenské lesy a statky ČR, s.p.

Vojenské lesy a statky ČR, s.p. (dále jen „VLS ČR, s.p.“) se rozhodly nejen v souvislosti s otvíráním okrajových částí vojenských újezdů „měkké turistice“ (pěší a cykloturistice) upozornit i na přírodovědné cennosti a zajímavosti těchto území. Mezi tyto zajímavosti patří i významné a památné stromy.

Od roku 2003 probíhá v České republice soubor opatření zaměřených k vyhledávání a evidenci historicky, krajinářsky, druhově a objemově významných stromů a především k jejich ochraně. VLS ČR, s.p. se k praktickému naplňování uvedených opatření připojily vyhlášením **programu „Významné stromy VLS ČR, s.p.“** (dále jen „program“), který byl vyhlášen ředitelem podniku (úkolový list ředitele č 76/07 ze dne 4. března 2005), jako program zaměřený na vyhledání a zavedení evidence jedinců historicky pamětihodných, krajinářsky hodnotných, druhově výjimečných, tvarově pozoruhodných či výjimečných svými rozměry a to na pozemcích, k nimž mají VLS ČR, s.p. právo hospodařit. Snahou programu je, mimo jiné, zachovat co největší množství těchto stromů i následným generacím. Pro každý jednotlivý významný strom byl vyplněn **evidenční list významného stromu:**

Druh dřeviny:	Dub zimní (<i>Quercus petraea</i>)
Výška stromu (v m):	19
Obvod kmene ve výčetní výšce (v cm):	341
Stáří stromu v letech (odhad):	208
Nadmožská výška (odhad dle mapy):	360
Zdravotní stav:	velmi dobrý
LS:	Břehyně
LHC:	151
Katastrální území:	Doksy
Číslo parcely:	416
Porostní skupina:	29 A030
Další údaje:	předržený výstavek se širokou korunou
Vyplnil:	Mgr. Jiří Křivánek

Přílohy:

- 1) zakres v obrysové mapě 1:10 000
- 2) fotografie

Jako orientační údaje při zvažování o zařazení jedince do programu VLS ČR, s.p. slouží následující tabulka:

Orientační velikosti stromů k evidenci:

Druh	Obvod kmene ve výčetní výšce (v cm)
Tis	nad 200 cm
hrušeň, javor babyka	nad 250 cm
smrk, douglaska, jilm, vrba, jedle, borovice	nad 300 cm
buk, javor mléč, javor klen, modřín	nad 350 cm
dub, lípa, topol, jasan	nad 400 cm

Významný strom VLS ČR, s.p.
ev. č.: dbz6_151_29A030 - dub zimní (*Quercus petraea*)

Počet jedinců, kteří jsou v databázi VLS ČR, s.p. zaevidováni jako „Zajímavé stromy“:

Divize	Divize celkem	z toho na plochách VLS ČR, s.p.	z toho na vojenských plochách
Hořovice	96	89	7
Horní Planá	58	35	23
Karlovy Vary	111	51	60
Mimoň	94	94	0
Plumlov	32	31	1
Lipník n/B	34	25	9
Celkem	425	325	100

Program má sloužit především k propagaci péče o významné a cenné prvky přírody u našeho podniku, k lesnické osvětě a jako srovnávací materiál v rámci ČR i v zahraničí. Databáze významných stromů bude dle nových zjištění dále aktualizována. Každý významný strom bude označen logem VLS a jeho základními parametry (český a latinský název, výška stromu, obvod kmene a odhad jeho stáří). Dále by příslušná lesní správa ve spolupráci s divizí měla dbát o stav jedince a jeho nejbližší okolí.

U VLS ČR, s.p. bylo z databáze vytvořené oddělením HÚL vybráno 39 jedinců, které byly zařazeny do programu „**Významné stromy u VLS ČR, s.p.**“. Některé výjimečné exempláře by v budoucnu měly rozšířit seznam vyhlášených památných stromů.

Divize	Počet
Hořovice	10
Horní Planá	6
Karlovy Vary	4
Mimoň	10
Plumlov	3
Lipník n/B	6
Celkem	39

Program se netýká stromů vyhlášených rozhodnutím orgánů ochrany přírody dle § 46 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) a které jsou již evidovány v seznamech orgánů ochrany přírody, a které by měly být v terénu označeny cedulí "**Památný strom**" s malým státním znakem České republiky. Jsou to **mimořádně významné stromy**, jejich skupiny a stromořadí a rozhodnutím je na pozemcích, k nimž mají právo hospodařit VLS ČR, s.p. mohou vyhlásit tyto orgány ochrany přírody (na území vojenských újezdů dle § 78a zákona je to újezdní úřad a na ostatních pozemcích v souladu s § 79 odst. 3 písmene l) zákona je to Ministerstvo životního prostředí, respektive jeho odbory výkonu státní správy).

U VLS ČR, s.p. byly zatím vyhlášeny tyto památné stromy:

Číslo	název (latinský)	Výška	Obvod	Věk	Kat. území	p.p.č.	m n.m.
11	dub letní (<i>Quercus robur</i>)	18-25	370-540	350	Ledce	1121, 1120/2	
12	dub letní (<i>Quercus robur</i>)	15	445	400	Malíkovice	952/1	
13	buk lesní (<i>Fagus sylvatica</i>)	12	340	300	Baština	325	650
21	modřín opadavý (<i>Larix decidua</i>)	34	520	200	Zvonková	624/7	795
22	lípa malolistá (<i>Tilia cordata</i>)	35	700	250	Zvonková	193/1	825
23	lípa malolistá (<i>Tilia cordata</i>)	26	564	300	Zvonková	308	765
41	modřín opadavý (<i>Larix decidua</i>)	40	300	115	Pastviny	330/2, 255/1, 254/1, 309, 323/1	
42	dub letní (<i>Quercus robur</i>)	22	562	300	Valeč	970	590
51	lípa malolistá (<i>Tilia cordata</i>)	15	853	450	Jabloneček	105	365
52	dub letní (<i>Quercus robur</i>)	18	441	350	Lhota u Dřís	374/2	170
53	dub letní (<i>Quercus robur</i>)	29	361	350	Lhota u Dřís	374/2	170
54	borovice lesní (<i>Pinus sylvestris</i>)	17	310	200	Hradčany nad Ploučnicí	615	275

Památný strom č. 54 – b. lesní (*Pinus sylvestris*)

Památný strom č. 51 – l. malolistá (*Tilia cordata*)

Kontakt

Ing. Vladislav Seidl

Vojenské lesy a statky ČR, s.p., Pod Juliskou 5, 160 64 Praha 6

E-mail: vladislav.seidl@vls.cz

JAK SE TVOŘÍ A PÍŠE O STROMECH

Marie Hrušková
spisovatelka

Bylo mi prisouzeno téma, které jako by chtělo ode mne, abych rekapitulovala. Ale pak jsem zjistila ono „ se“. Leč při rozmyšlení jsem stejně musela zabrousit hodně do vlastního minula, i když v první chvíli jsem chtěla odpovědět po pravdě: „Jak se píše o stromech? Nelehko“. Ale vzápětí jsem si uvědomila, že by to byla jen část pravdy.

Když mě před víc jak čtyřiceti lety požádal malíř Jaroslav Turek, s kterým jsem učila na gymnáziu, abych k jeho kresbám památných stromů doplnila texty pověstí, bylo to pro mne téma neznámé – věděla jsem o slovanské lípě a také o dubu knížete Oldřicha v Peruci, ale to bylo asi tak všechno. A najednou stromy – zajímavé a mající své příběhy! A dokonce kolik stromů sepsal nějaký lesník skoro se šlechtickým jménem Jan Evangelista Chadt - Ševětínský už na začátku století, jak jsem se dověděla z knížky, kterou mi coby vzácnost kolega Turek na chvíli zapůjčil.

Začátky bývají prosté, pokud je v nich výzva, na kterou odpovíme přesvědčením, že víme proč do toho jdeme. Pak je samozřejmé i pokračování. Množství Chadtových odkazů mě přivedlo k časopisům – hlavně ke Krásám našeho domova. Mohla jsem kolegovi Turkovi zasvěceně vybírat další stromy k už objížděným a portrétovaným, které mu připravil už pan Chadt. Ale téma mě současně stále víc přitahovalo a vtahovalo – vlastně i hodně souviselo s mou odborností a možná i se zážitky z dětství na venkově.

Jenže materiál narůstal, hromadil se - a jak ho třídit? A tak jsem se vrátila na FFUK a na tehdy nazývané katedře etnografie a folkloristiky domluvila téma své disertační práce týkající se památných stromů, pověstí o nich a zobrazení v literatuře. Vytvořený katalog třídící památné stromy podle jejich pověstí byl prvním, který mi pomohl orientovat se v „stromových“ materiálech. S odstupem času je každé vzpomínání růžovější, tehdy to při plném úvazku až tak jednoduché nebylo.

Kdo je „mocen pera“- a dokonce má zajímavé téma – pak chce vědět, co na to čtenáři. U stromů jsem měla štěstí na posluchače rozhlasu, hned po první relaci o památných stromech přišly desítky dopisů, ohlasy byly i na příspěvky do Kolotoče. Ale pokročila normalizace a zbyly jen příspěvky do Kolotoče a beze jména – takže jakoby materiál volně nabízený k použití, což se i stalo. Ale bylo to dobré cvičení a památné stromy se dál připomínaly. Měla jsem však štěstí na jinou „zpětnou vazbu“ - a tou byli mí studenti. Cvičení ze slohu, téma domácích úkolů, zadání kompozic, ale i dotazy a reakce na mé vlastní psaní. Prostě: „No jo, Hrušková má ty stromy“...

Materiál týkající se stromů mi přibýval, získaný tu ze starých časopisů, jindy z kronik, ale hlavně prací v terénu. Zpovídání pamětníků bylo často poučné i jinak. Snažila jsem se navštívit stromy, o kterých jsem chtěla psát, a přímo u nich si dělat nejčerstvější záznam. Časem jsem se naučila stromy jinak vidět, rozlišovat je, rozumět jejich příběhům a samozřejmě znát historii míst, kde rostou. I tu botaniku jsem začala studovat. Díky stromům jsem poznávala republiku – takže ani nebolelo, že jsem jinam nemohla. To už byla vytvořena další kartotéka se řazením abecedním podle místních jmen, kde stromy rostly, a ještě další podle druhu stromů. Přibývalo i množství „portrétů stromů“, které vytvářel Jaroslav Turek - skoro na čtyři sta stromů, hlavně bez listů, aby byla vidět stavba koruny, a kreslil dvě-tři hodiny přímo před nimi. Úctyhodný počin a ve své době ojedinělý.

Pokoušeli jsme se o zveřejnění, ale až v polovině 80. let začali brát příspěvky, a to díky našim příznivcům, kteří také měli rádi stromy - třeba v ochranném časopise Naší přírodou, ve Svobodném Slově, Zemědělských novinách, také vyšel seriál o Žižkových stromech, zpracovali jsme severočeské stromy a vrcholem snažení se nám zdálo, když vydalo SPN hnedou knížku o památ-

ných stromech a jejich využívání ve vyučování a výchovném procesu. Na konci osmdesátých let přátelé v dětském vysílání Domino na stanici Praha se rozhodli nastudovat cyklus dramati-
zací pověstí o památných stromech. Zase krůček kupředu a trochu jiné psaní.

A pak už přišel čas, kdy jsme se nemuseli ptát, zda smíme něco vydat – nyní bylo otázkou kdo Památné stromy vydá. A první skutečnou knížku, vázanou a s přebalem, na kterém byla barevná reprodukce Goethova dubu, zcela symbolicky vydalo roku 1995 tehdejší lesnické nakladatelství Silva Regina na přímluvu lesnické dobré duše ing. Reše a na doporučení dr. Sýkory a ing. Suchopárka z lesnického oddělení MZ. Stromově symbolické? A právě tuhle knížku uviděl za výkladem na Václavském náměstí Bedřich Ludvík, který dokončil pořad o rozhlednách a chtěl pro ČT točit o stromech. Rozhodl se mi zavolat. Ale to už je skoro současnost.

Takže – jak se píše o stromech?

S ohlédnutí zpět jsem si jasně uvědomila, že se cíl mění.

Když jsme začínali s kolegou Turkem s památnými stromy, bylo obtížné dát dohromady seznamy, často záleželo na ochotě lidí, kteří se na úřadech ochranou přírody měli zabývat, A to byli lidé různí. Tehdy bylo třeba seznamovat čtenáře s tím, že vůbec existují stromy, které leccos pamatují, které mohou připomínat naši historii atd. Uvádět kolik měří, jak jsou (i nadneseně) staré. To dnes není nutné, seznamy jsou oficiálně přístupné, se spolehlivými údaji, je systém ochranných postupů i možnost dosáhnout na finanční zdroje.

V regionech už jsou „spřízněné duše“. Jsou to lidé se vztahem k domovu, dobře ho znají, starají se a jsou ochotni a schopni si stromy ve svém regionu pohlídat a postarat se o ně. Mnohdy si ani neuvědomujeme, jaký kus práce byl kolem památných stromů udělán.

Mění se tedy i to, jak je třeba nyní o stromech psát. Objevování stromů-pamětníků není už tak nutné - místní to dokáží lépe, encyklopedii stromů celé ČR jedinec nemůže dát dohromady, to je práce pro zasvěcený tým.

Cíl se mění i proto, že člověk bohužel stárne a uvažuje v širších souvislostech - trvající nezbytností se ukazuje, co možná zjednodušeně nazývám „stromová osvěta“: zprostředkovávat lidem poznatky o stromech tak a takové, aby byli ochotni se před stromem zastavit, vnímat jeho vzhled, život, potřeby, vyfotografovat si ho, těšit se jím a třeba i chlubit – pak budou ochotni chovat se ke stromům rozumně, zodpovědně.

Stromová osvěta se dá dělat různě – pro mne je blízký způsob, který jsem zvolila už před desetiletími, kdy jsem začala psát o stromech s příběhy, protože vypravování nejpřístupněji „zviditelňují stromy“. Stejně tak i jejich výtvarné zobrazení, fotografie, televizní záběry. Myslím si, že úkolem je nejen upozornit na výjimečné stromy ze seznamů, to už bylo v zásadě zvládnuto i díky různým akcím (Strom roku, Město stromů, amatérské výstavy, školní soutěže atd.) - nyní je nutné usilovně pomáhat vytvářet vztah ke stromům vůbec.

Shrňme tedy odpovědi na základní zadání (aby bylo učiněno zadost i mé celoživotní kantorské profesi): Co je třeba, aby se dobře psalo o stromech (ale nejen o nich)?

1. Zajímavé a nosné téma, o němž jste si jisti, že ho chcete zpracovávat a víte proč.
2. Nekončící rozšiřování základního materiálu a jeho přehledné utřídění, protože jinak se člověk utopí ve zmatcích.
3. Nekončící studium materiálu a podkladů, někdy i zdánlivě hodně vzdálených (třeba stromy a náboženství).
4. Znalost češtiny – tedy pokud je záměrem psát česky..
5. Kontakty s moudrými a dušemi spřízněnými, kteří podpoří, když je třeba, a vynadají, když mají proč. A alespoň někdy se zamyslet nad názory „duší nespřízněných“.
6. Vědět, že není tak těžké napsat knížku o stromech a vydat si ji – jako ji pak prodat.

S psaním o stromech je to vlastně úplně normální: dívat se na ně, poznávat je, přemýšlet o nich, mít je rád, chtít pro ně získávat lidi. Psát upřímně a jak nejlépe v tu chvíli umím.

A věřte, o to se snažím.

Marie Hrušková, srpen 2009

Kontakt

Ph.Dr. Marie Hrušková
marie.hruskova@pamatnestromy.cz

KLIMATICKÁ FUNKCE LESA A STROMU

Jan Pokorný
ENKI, o.p.s

Třeboňské setkání na téma „Památné stromy v lesích jako příspěvek k plnění celospolečenských funkcí lesa „se koná v době vrcholících příprav na „Konferenci OSN o klimatické změně“. Tato konference se bude konat v Kodani 7.12 – 18.12. 2009 a má dospět k nové dohodě o klimatu na období po roce 2012, kdy skončí platnost Kjótského protokolu. Přípravné konference a publikované dokumenty OSN svědčí o pevném odhodlání účastnických stran čelit klimatické změně a jejím důsledkům.

Zarážející je, že v připravovaných dokumentech se **zájem** omezuje pouze na skleníkový efekt a tudíž **pouze na emise skleníkových plynů**, jakoby to byl jediný způsob vlivu člověka na klima. Materiály mezivládního panelu pro klimatickou změnu (Intergovernmental Panel on Climate Change) jsou zásadním a politiky respektovaným podkladem pro rozhodnutí, jak čelit klimatické změně. Na vypracování těchto materiálů se podílí přes 2000 vědců z celého světa – za hlavní projev klimatické změny je v těchto dokumentech pokládán vzestup průměrné teploty na Zemi a za jeho příčinu stoupající koncentrace skleníkových plynů. Věda o klimatické změně je zcela zaujata skleníkovým efektem. V nejuznávanějších vědeckých časopisech se objevují články složitě prokazující, že spálení lesa v mírném pásmu by vedlo k ochlazení klimatu, protože oxid uhličitý uvolněný spálením dřeva sice poněkud zvýší skleníkový efekt, ale zvýší se odraz slunečního záření a tím dojde k ochlazení. Les je totiž tmavší nežli vegetace, která naroste na spáleništi. Efekt zvýšeného odrazu světla (ochlazení) je prý vyšší nežli skleníkový efekt způsobený uvolněným oxidem uhličitým ze spáleného dřeva. Takovou argumentaci uslyšíte na vědeckých konferencích o klimatu. Uvádím jednu z více možných citací (Bala, G., Caldeira, K., et al. 2007, Combine climate and karbon-cycle effects of large-scale deforestation, www.pnas.org, Stanford University CA, Department of Global Ekology).

S výše uvedenou argumentací nelze souhlasit, protože:

Les je v parném létě chladný a pod osamělým stromem najdeme příjemný stín, přestože stromy odrážejí méně světla nežli písek nebo strniště. Teorie a modely se nevytvářejí v lese, ale v klimatizovaných budovách s pomocí výkonných počítačů, kterým ovšem člověk musí naprogramovat, co mají počítat. Pojdme od počítače pod strom.

Hlavní energetické pochody stromu

Na m² vodorovné plochy přichází v letním dnu až 1000W. Z této energie se část odrazí (10 – 20%) a větší část se využije na výpar vody a na ohřev povrchu a ohřev vzduchu, který potom proudí vzhůru. Výpar vody stromem přes průduchy nazýváme transpirací, výpar vody z půdy nazýváme evaporací, oba tyto procesy probíhají společně, a proto je nazýváme evapotranspirací. Na odpaření jednoho litru vody se spotřebuje přibližně 2,5MJ energie (0,7kWh). Tuto energii nutnou k přeměně skupenství kapalného ve skupenství plynné (vodní pára) nazýváme skupenské teplo (neboli latentní teplo, skryté teplo).

Pokud voda chybí, přeměňuje se sluneční energie v teplo zjevné – povrch se ohřívá a od něj se ohřívá vzduch, který turbulentně proudí vzhůru, vzduch potom ohřívá teploměr – zjevné teplo pociťujeme a zjišťujeme jako vzestup teploty.

Kromě dvou hlavních toků energie (teplo skupenské a teplo zjevné) se ještě ohřívá půda (tok tepla do půdy), ohřívá se porost (akumulace tepla v porostu) a probíhá fotosyntéza (primární produkce). Tyto další toky energie jsou nižší nežli součet tepla zjevného skupenského.

Příklad

Vzrostlý solitérní dub o průměru koruny 10 metrů zaujímá plošný průmět cca 80 m². Celková listová plocha takového stromu zaujímá například 400 m². Dub rostoucí v nivě řeky má dostatek vody a za jediný slunný den dokáže vypařit i 400 litrů vody. Skupenské teplo vody je 2,5 MJ/l, 0,7 kWh/l). Tento strom za jediný den převedl 8800MJ (280 kWh) sluneční energie na skupenské teplo vody. Strom ochladil svoje okolí za jediný den o 280 kWh. Chladicí výkon se přitom řídí příkonem sluneční energie – čím více sluneční energie přichází, tím více vody se odpařuje a tím více strom chladí. Vodní pára se potom sráží na chladných místech, kterým předává skupenské teplo z míst přehřátých. Strom tedy klimatizuje dvakrát – v místě výparu (evapotranspirace) ochlazuje a v místě, kde se vodní pára sráží zpět na vodu se energie opět uvolňuje jako teplo. Vyrovnávají se tak tepelné rozdíly mezi místy (v prostoru) i mezi dnem a nocí (v čase). Médiem je voda, která se při transpiraci čistí na kvalitu vody destilované. Transpirace – výpar vody přes listy se děje přes průduchy. Průduchů je 50 – 200 na mm². Každý průduch reaguje na stav vody v rostlině, na teplotu vzduchu a na relativní vlhkost vzduchu. Průduchy se zavřou, když má strom nedostatek vody.

Les vypařuje vody méně nežli solitérní strom dobře zásobený vodou. V letním dnu se z m² lesa vypaří 2 – 3 litry vody (skupenské teplo 1,4 – 2,1 kWh). Les o rozloze 5 km² vypaří za letní den 10 – 15 milionů litrů vody, což představuje hodnotu skupenského (latentního) tepla výparu 14 – 21 GWh. Chladicí výkon 5km² lesa lze přirovnat k výkonu obou bloků Jaderné elektrárny Temelín.

Závěr

Strom a les představují perfektní, technicky nenapodobitelné a nenahraditelné klimatizační zařízení pevniny. Efekt jednotlivých stromů a lesa na místní klima lze monitorovat pomocí termovizní kamery, větší plochy lze monitorovat pomocí satelitních snímků. Les udržuje vodu v tzv. krátkém oběhu, kdy se voda vypařená během dne sráží v noci. Les tlumí rozdíly teplot mezi dnem a nocí i mezi místy. Les je v letních dnech nejchladnějším povrchem (vyjma větších vodních ploch) a zabraňuje úniku vody z krajiny. Z přehřáté krajiny totiž uniká voda ve formě vodní páry s horkým a vodou nenasyceným vzduchem.

Les má zásadní význam pro zmírňování klimatické změny, protože zprostředkovává disipaci (rozptylování) sluneční energie přes oběh vody.

Na přednášce 10.9. 2009 ukáží příklad termovizních snímků stromů v městské zástavbě a lesa v kulturní krajině. Uvedu příklad ze západní Keni, kde následkem odlesnění vysychají řeky a podstatně se snížily srážky v období dešťů.

Problematik vztahu klimatu, vody a sluneční energie viz: Kravčík, M., Pokorný, J., Kohutiar, J., Kováč, M., Tóth, E. 2007: Voda pre uzdravení klímy – Nová vodná paradigma. (Municipalia, Ludi-aavoda) v anglické verzi: Water for the Recovery of the Climate. A New Water Paradigma. (www.Waterparadigm.org).

Kontakt

doc. RNDr. Jan Pokorný, CSc.

ENKI, o.p.s.

Dukelská 145, Třeboň

O JANU EVANGELISTOVI CHADTOVI–ŠEVĚTÍNSKÉM

Pavel Kyzlík

Pobočka dendrologická Dobřichovice

Jan Evangelista Chadt-Ševětínský (narozen 1860, zemřel 1925) po ukončení reálky a lesnické a hospodářské školy v Písku vstoupil v roce 1881 do služeb Jana Adolfa Schwarzenberga. Ten byl znamenitým podnikatelem a zapsal se do vývoje českého rybníkářství, cukrovarnictví, lesnictví, pivovarnictví, stavebnictví (dal přestavět do dnešní podoby zámek Hluboká a vystavěl Schwarzenberskou hrobku v Třeboni) a dalších. Od roku 1888 sloužil pod jeho synem, dědicem celého majetku Adolfem Josefem a po roce 1914 pod Janem Schwarzenbergem, který byl poslancem českého a říšského sněmu.

Chadt působil na Schwarzenberských velkostatkách Vimperk, Lovosice a Dlouhá Ves u Sušice. Později jako pracovník Ústřední Schwarzenberské účtárny v Třeboni mohl navštívit další velkostatky patřící primogeniturní hlubocké větvi: Chýnov u Tábora, Cítoliby u Loun, Libějice u Pouchovic, Postoloprty a Protivín. Posledním místem byla od roku 1902 Obora na velkostatku Domašice, kde sloužil jako vrchní lesní správce až do roku 1924. Na tehdejší dobu dobře poznal značnou část Čech. Jako člověk širokých zájmů si všiml lesního hospodaření, pěstování a ochrany lesa, myslivosti a také významných, věkovitých, mohutných a památných stromů. Přesto samozřejmě nemohl zdaleka obsáhnout všechno, a tak čerpal z různých zdrojů, především z časopisů, např. Háj, Lesnické rozhledy, Lesnický týdeník, Lesní stráž, Cep, Živa, Krásy našeho domova, Nové ilustrované listy, kde vycházely občas články o významných stromech. Dále dostával přímé informace od lidí nejrůznějších profesí. Nejčastějšími přispěvateli byli např. nadlesní, lesmistr, lesní kontrolor, hajný, hraběcí zahradník, často psali učitelé, faráři, měšťané, rolníci, informaci poskytl i kožešník, čeledín, žák 3. třídy reálky, číšník, drenážník. Nejvíce stromů popsal J. E. Chadt a do svých děl zahrnul rozptýlené informace za desítky let a vždy citoval prameny. V roce 1899 publikoval Chadt první přehled památných stromů v Čechách, v roce 1908 uveřejnil v časopise Český lid a ve zvláštním otisku soupis Staré a památné stromy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V roce 1913 vydal pod tímto názvem vlastním nákladem knižní vydání s popisem 320 významných stromů a se 160 fotografiemi. Pro srovnání v Německu první kniha o památných stromech byla vydána v roce 1907 Ludwigem Kleinem v Karlsruhe, ale z prostředků velkoknížete Fridricha Bádenského (108 fotografií a 60 stran textu).

Základními díly Chadta jsou:

Dějiny lovu a lovectví – 1909 Louny,

Dějiny lesů a lesnictví – 1913 Písek (zde je samostatný oddíl věnovaný památným stromům).

Chadt mimo jiné popsal také dva stromy v bezprostřední blízkosti svého působiště: „*Dub u polesárny Oborské má 4,20m obvod, výška stromu jest 10m, dub má mohutnou korunu a vévodí celému okolí. Břek u polesárny Oborské má 2,28m v obvodu. Výše stromu je 13m. Dle úsudku znalců jest asi 200 let stár.*“ Polesárna bylo na Podžbánsku běžné označení pro polesí. Oba stromy uvedl v knize Chadt na fotografiích, dub byl prosychající, ale břek byl zdravý s nádhernou pravidelnou a bohatě větvenou kulovitou korunou.

Při návštěvě v roce 2002 bylo možno podle budov na pozadí fotografií určit, kde stromy stály, ale již neexistovaly a tamější lesní personál je ani nepamatoval. V roce 1931 byl J. E. Chadtovi odhalena pamětní deska na myslivně Obora u Vinařic na Džbánsku (dnes přírodní park Džbánsko), tj. lesnaté tabuli na rozhraní okresů Rakovník, Louny a Kladno.

V Lesnickém Slavíně Školního lesního podniku Masarykův les Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně je v lesích mezi Olomučany a Rudicemi památník J. E. Chadta-Ševětínského

(1860-1912), sousedící s památníky J. V. Wachtela (1847-1912), který v jindřichohradeckých lesích vytvořil vzor přirozeného obnovního postupu, a K. Knappa (1862-1928), který zvelebil lesy města Písku a podporoval rozvoj píseckého lesnického školství.

Vinařice na Lounsku, kde v polesárně Borské Chadt sloužil od roku 1905, se nacházely na národnostní hranici; další obce na Podbořansku a Žatecku již byly německé. Pro probuzení národnostní zde Chadt založil sokolskou jednotu a stal se jejím starostou. Později Vinařičtí postavili i novou sokolovnu a počet cvičenců vzrostl na 141.

Chadt byl neobyčejně plodný odborný spisovatel; šlo mu především o dílo, a tak mnoho svých prací tiskl vlastním nákladem. Ještě šest let po jeho smrti rozprodávala vdova ze skladu spisy se 40% a 50% slevou.

Při slavnostním odhalení pamětní desky na myslivně Obora dne 14. června 1931 byli přítomni mimo jiné choť zesnulého, paní Viktorie, bratr - lesní správce Emanuel Chadt, synovec Zdenko Chadt - lesmistr a ředitel statku v Žichovicích, generální ředitel státních lesů a statků doktor Karel Šiman, předseda Ústřední jednoty čs. lesnictva ing. B. Furst a mnoho představitelů vysokých škol, ministerstva, okresů a obcí..

Na vytvoření a zpracování pamětní desky přispěli mimo jiné kníže Schwarzenberg, Ústřední jednotka čs. lesnictva, generální ředitelství státních lesů, Československá myslivecká jednotka v Brně, Spolek státně zkoušených lesních hospodářů, velkostatek Rájec - Blansko. Součástí oslavy byla výstavka prací oslavence a společný oběd v hotelu Podlesí ve Vinařicích. Odpolední divadelní představení „ Kráska ze Šumavy “, které uspořádali místní ochotníci Sokola, se konalo v přírodě v okolí myslivny Oborské.

12. srpna 2009

Kontakt

Ing. Pavel Kyzlík

Pobočka dendrologická Dobřichovice

p.kyzlik@seznam.cz

PAMÁTNÉ STROMY V BRITSKÉ KOLUMBII

Karel Klinka

Professor Emeritus, University of British Columbia

Velké, mimořádně velké, nebo obrovské stromy, je vhodnější překlad současně používaných termínů než výrazu památné stromy. Snad proto, že jsou spíše považovány v severní Americe za obdivuhodnou žijící přírodní než historickou památku. Bohatost lesů v severní Americe způsobila, že velké stromy nejsou chráněny jednotlivě, ale jsou zahrnuty ve velkých porostech/krajinných oblastech, kterými se staly parky. Nejdříve milovníci přírody, ale dnes i široká veřejnost obdivuje stromy mimořádné buď výškou nebo tloušťkou či věkem.

Čtenáři tohoto příspěvku jsou si jistě vědomi, že velké stromy nemusí (ale mohou) být velmi staré a velmi staré stromy nemusí (ale mohou) být velké; podobně, velmi vysoké stromy nemusí (ale mohou) mít velký průměr a opačně, stromy velkého průměru nemusí (ale mohou) být velmi vysoké. Tyto vztahy závisí na druhu stromu, oblasti výskytu, a stanovišti.

Největší stromy v severní Americe se vyskytují na západě, víceméně v širší pobřežní oblasti u Tichého oceánu od severní Kalifornie na sever k jižní části Britské Kolumbie. Největší stromy v severní Americe jsou nesporně v Kalifornii a to sekvojovce obrovské (*Sequoiadendron giganteum*) (obvod 26,01 m, výška 79,55 m)¹ a sekvoje vždyzelená (*Sequoia sempervirens*) (obvod 24,13 m, výška 97,84 m)¹. V Kalifornii a podobně v jiných amerických státech je zavedena registrace velkých stromů s ilustracemi udávající obvod, výšku, šířku koruny, místo, a jméno propo- nenta - navrhovatele. Kalifornský rejstřík obsahuje 318 druhů velkých stromů.

Registrace velkých stromů původních druhů v Britské Kolumbii následovala americký příklad. 'Ministry of Forest and Range' internetová stránka dává informace o rejstříku, jeho historii, pokyny jak měřit a navrhnout velké stromy do rejstříku; dále obsahuje ilustrace velkých stromů a návaznost k dalším informacím v Kanadě a Spojených státech. Rejstřík je možno stáhnout z internetu (PDF 799KB). Největší stromy Kanady jsou v Britské Kolumbii – douglasky tisolisté (*Pseudotsuga menziesii*) (obvod 8.10 m, výška 94.30 m)¹, smrk sitka (*Picea sitchensis*) (obvod 9,58 m, výška 96,00 m)¹, a zerav řasnatý (*Thuja plicata*) (obvod 18,34 m, výška 55,50 m)¹.

Mnoho velkých stromů (ale ne všechny) v rejstříku Britské Kolumbie se nachází v původních lesích v mnoha národních, státních, a městských parcích, různých rezervacích, a chráněných oblastech, kde je vliv člověka na přírodu víceméně vyloučen zákonem nebo vyplývajícími regulacemi – předpisy, takže ochrana stromů a stanovišť je úplná a trvalá. Úplná ochrana velkých stromů byla výsledkem v několika ekologických rezervacích navrhnutých profesorem V. J. Krajinou. Ochranná situace ve státních lesích je neúplná, t.j. staré (old-growth) porosty s velkými (většinou neregistrovanými) stromy mohou, ale nemusí být vytěženy; rozhodnutí, které zvažuje několik okolností, patří regionální lesní službě. Velké stromy v soukromém vlastnictví mají ochranu, která však závisí na dobré vůli majitele. Ochrana situace zaregistrovaných stromů, pokud nejsou v chráněné oblasti závisí na vlastnictví – státním nebo soukromém.

Úplná ochrana lesních porostů, která ponechává vývoj rostlinného společenstva přírodě nezaručuje, že se současné společenstvo nezmění. Na příklad, nejpřístupnější velké douglasky v Britské Kolumbii jsou v 'MacMillan Provincial Park' na Vancouverském ostrově a mají původ po několika velkých požárech ohnů v minulých stoletích. Aluviální stanoviště poskytuje optimální vzrůstové podmínky nejen pro douglasky ale i pro bohaté podúrovňové společenstvo. Protože douglaska je neschopná přirozeného zmlazení ve stínu, v parku se nenajdou mladé douglasky, které by v budoucnosti nahradily staré, které každoročně ubývají škodami způsobenými bořivými větry. Místo nich se bohatě zmlazuje jedlovec západní (*Tsuga heterophylla*), převážně na ztrouchnivěném dřevu, takže dříve nebo později douglasky v procesu sukcese vymizí, protože současný způsob hospodaření v parcích nedovolí zasahovat do jakéhokoliv přírodního procesu.

Mezi mnoha prameny, které poskytuje internet vyhledáním výrazu 'big trees' na 'Google' lze najít rozmanité informace (většinou s obrázky) o velkých stromech v Kanadě, Britské Kolumbii, na ostrově Vancouver, ve Vancouveru, v Kalifornii, a jinde.

¹Uvedený obvod a výška jsou vybrány z rejstříku velkých stromů.

Kontakt

Prof. Ing. Karel Klinka
Vancouver, Kanada

KRAJINA TŘEBOŇSKA A STROMY

Jiří Bureš

Správa CHKO Třeboňsko

Třeboňsko má oproti jiným chráněným územím České republiky i Evropy značně odlišný charakter. Nejedná se o původní, člověkem minimálně narušené území, ale o oblast od středověku intenzivně přetvářenou, která je dnes ve stadiu určité druhotné biologické rovnováhy, a která je plošně osídlena a hospodářsky využívána. Dá se říci, že se jedná z velké části o harmonicky působící "umělou krajinu", která je uznávaným příkladem citlivé intervence člověka do přírodních poměrů. Právě proto Třeboňsko možná ještě lépe než ostatní české biosférické rezervace vystihuje myšlenku programu UNESCO MAB "Člověk a biosféra".

Jako oblast mimořádného přírodovědného významu bylo Třeboňsko zařazeno v r. 1977 v rámci tohoto programu do celosvětové sítě **biosférických rezervací**. **Chráněnou krajinnou oblastí (CHKO)** o rozloze 700 km² bylo vyhlášeno 15. listopadu 1979 výnosem ministerstva kultury CSR. Nejcennější vodní a mokřadní plochy Třeboňska jsou od počátku 90. let chráněny jako mokřadní lokality mezinárodního významu podle **Ramsarské konvence** pod názvem "Třeboňské rybníky" a "Třeboňská rašeliniště". Třeboňsko je i mezinárodně významným územím z hlediska ornitologického (**Ptačí oblast Třeboňsko**). Západní část BR/CHKO je zařazena jako součást vyhlášené Chráněné oblasti přirozené akumulace vod Třeboňské pánev.

Krajinu v okolí Třeboně si většina návštěvníků spojuje s obrazem vodních hladin. Tato představa podpořená mnoha obrazy či fotografiemi je oprávněná - plochy rybníků, hladin řek, mokřadů a nověji vzniklých pískových jezer pokrývají téměř 15% rozlohy zdejšího kraje. Málokdo si ale uvědomuje, že téměř polovina jeho rozlohy je porostlá lesy, a i v otevřených enklávách zemědělské či urbanizované krajiny formují krajinný ráz četné aleje, skupiny starších stromů, osamocené solitéry či chlumky na pahorcích a skalních výchozech. Při procházení či projíždění třeboňské krajiny tak začínáte vnímat zdejší kraj ve spojitosti s velkým množstvím starých stromů. V kombinaci s četnými vodními plochami a rozptýlenou zástavbou typických vesnických stavení pak vzniká dojem velice pestré, bohaté a malebné krajiny.

Jedním z nejtypičtějších prvků této krajiny jsou aleje dubů na hrázích rybníků. Většina území Čech a Morava byla před příchodem člověka pokryta rozlehlými lesy, v nížinách a pahorkatinách převládaly porosty dubů. Protože doubravy rostly v místech vhodných pro kolonizaci, byly brzy nahrazeny zemědělskou půdou a do dnešní doby se zachovaly jen nepatrné zbytky starých dubových porostů, většinou chráněných v přírodních rezervacích. Mnoho živočišných a rostlinných druhů, které jsou na prosvětlené listnaté lesy a doubravy vázány, s jejich zánikem vymizely, nebo se jejich areály výskytu „smrskly“ na drobné, většinou oddělené a navzájem nekomunikující lokality. Určitou náhražkou těchto starých porostů uchovávajících dříve běžná druhová společenstva se staly parky a uměle vysazené dubové aleje podél cest a na hrázích rybníků. Rybníční hráze budované ve 14., 15. či 16. století jsou často nasypané z nekvalitních písčitých materiálů a kořenové systémy stromů jim dodávaly a dodávají potřebnou pevnost. Proto byly tyto aleje v minulých staletích našimi předky vysazovány a nám se do dnešních dnů zachovala jako odkaz té doby unikátní a velice pestrá krajina, kterou na Třeboňsko jezdí obdivovat velké množství turistů. Nejznámější hráze vytvářejí ojedinělou kombinaci technické památky a cenné přírodní lokality. Hráze rybníků Opatovický, Svět, Rožmberk a tzv. Novořecká hráz, postavené na konci 16. století známým rybníkářem Jakubem Krčínem z Jelčan, tvoří jako celek Národní kulturní památku. Rožmberská rybníční soustava a Česká republika již několik let usiluje o její zařazení do seznamu Světového kulturního dědictví UNESCO. Porosty na těchto hrázích jsou zároveň pro svoji výjimečnost zařazeny mezi evropsky významné lokality soustavy NATURA 2000 a Novořecká hráz je i součástí Národní přírodní rezervace Stará řeka.

Dubové aleje se zde staly velice cenným krajinným prvkem a mají i nezastupitelný význam přírodovědný. Výhodou těchto stromů rostoucích mimo lesní pozemky je často jejich možnost dožít

Duby při jarních záplavách.

se přirozeného stáří a na rozdíl od svých kolegů v lesních porostech nejsou smýceny pro některé druhy v relativně mladém věku 80 – 120 let. Velké množství organismů, hub, hmyzu, ale i ptáků a savců je svou existencí vázáno právě na tyto staré, často již odumírající jedince.

Starý dub poskytuje potravu a útočiště mnoha dalším druhům, které by bez jeho existence z naší přírody zmizely a mnoho těchto druhů je celoevropsky chráněno právě směrnicemi tvořícími soustavu NATURA 2000. Třeboňsko je významné právě i z důvodů ochrany těchto druhů, a je zde navrženo několik evropsky významných lokalit. V odumírajícím dřevě se vyvíjejí například larvy **tesaříků obrovských**, patřících k našim největším broukům, které můžeme pozorovat v teplých červnových dnech na hrázích rybníků. V trochu stromových dutin se vyvíjejí larvy **páchníků hnědých**. V dutinách hnízdí i velké množství ptáků, od běžných sýkor po vzácnější **strakapoudy prostřední** nebo **žluny šedé**. Ve vykotlaných kmenech a přirozených dutinách v blízkosti vod hnízdí **hohol severní**, severská kachna jejíž mláďata po vylíhnutí vyskakují z nebezpečných výšek na zem a matka je odvádí na nejbližší vodní hladinu. Dutiny obývají i letní kolonie netopýrů, k typickým obyvatelů třeboňských dubových alejí patří například **netopýři rezaví**.

Jedním z mnoha úloh orgánů ochrany přírody, ať už je to správa chráněné krajinné oblasti či obecní a městské úřady, je i zachování těchto cenných stromů a porostů v krajině. Děje se tak pomocí vyhlášení chráněných území, památných stromů, spoluprací s vlastníky pozemků či při tvorbě územních plánů a v neposlední řadě i finanční podporou údržby stromů a výsadbou nových.

Kontakt

Jiří Bureš

Správa CHKO Třeboňsko